

Η απασχόληση στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ	
Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΝΕΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	Αθήνα, 21.5.01
Άννα Καραμάνου Ευρωβουλευτής ΠΑΣΟΚ	

Είναι γεγονός ότι η εκρηκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας μας φέρνουν αντιμέτωπους με πολύπλοκα φαινόμενα που μεταμορφώνουν ριζικά τις δομές και τον τρόπο λειτουργίας του κόσμου της εργασίας. Οι νέες τεχνολογίες μεταβάλλουν τη σχέση μας με το χρόνο και το χώρο, υποβαθμίζοντας τη σημασία του τόπου εργασίας, αφού σε πολλές περιπτώσεις είναι εφικτό να δουλεύει κανείς από το σπίτι του ή από οπουδήποτε αλλού.

Πολλοί επιστήμονες, όπως ο Τζέρεμι Ρίφκιν στο περίφημο βιβλίο του, μιλούν για το τέλος της εργασίας, για την απαρχή μίας νέας ιστορικής περιόδου όπου οι εργαζόμενοι δεν θα χρειάζεται να απασχολούνται σε εξαντλητικές ή επαναλαμβανόμενες εργασίες. Άλλοι προβλέπουν μαζική ανεργία, φτώχεια και κοινωνικές αναταραχές. Πάντως υπάρχει ένα σημείο πάνω στο οποίο συμφωνούν όλοι: Ότι ήδη ξεκίνησε μια νέα εποχή όπου οι μηχανές με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό αντικαθιστούν τους εργαζόμενους στη διαδικασία παραγωγής

και διακίνησης προϊόντων αλλά και στη παροχή υπηρεσιών. Η οργάνωση της εργασίας αλλάζει με την χρήση των νέων τεχνολογιών, την ενίσχυση του τομέα των υπηρεσιών, την συνεχή ζήτηση για νέα προϊόντα, νέες εξειδικευμένες γνώσεις, την κινητικότητα των κεφαλαίων, το άνοιγμα νέων αγορών.

Ωστόσο, στο παρελθόν, όταν η τεχνολογία αφαιρούσε θέσεις εργασίας από ένα τομέα, συνήθως αναπτύσσονταν νέοι τομείς που απορροφούσαν το πλεονάζον εργατικό δυναμικό. Σήμερα και οι τρεις κύριοι τομείς της οικονομίας -γεωργία, βιομηχανία, υπηρεσίες- υπόκεινται σε τεχνολογικές αλλαγές που ωθούν εκατομμύρια στην ανεργία. Ο μόνος νέος τομέας που αναδείχθηκε είναι ο τομέας της Πληροφορικής, που απασχολεί μια μικρή ελίτ επιχειρηματιών, επιστημόνων, τεχνικών, προγραμματιστών Η/Υ, επαγγελματιών εκπαιδευτών και συμβούλων. Παρά το γεγονός ότι αυτός ο τομέας αναπτύσσεται ραγδαία, δεν αναμένεται να απορροφήσει παρά ένα μικρό μέρος των εκατομμυρίων ανθρώπων που κατά τις επόμενες δεκαετίες θα εκτοπισθούν από τις επαναστατικές αλλαγές που επιφέρει η επιστήμη και η τεχνολογία στη παγκόσμια οικονομία.

Τι θα σήμαινε όμως πραγματικά το τέλος της εργασίας; Η ιδέα μίας κοινωνίας που δεν θα βασίζεται στην εργασία είναι τόσο ξένη απέναντι σε κάθε αντίληψη που έχουμε για την κοινωνική οργάνωση, που θα χρειασθεί, για να αντιμετωπίσουμε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, να αναθεωρήσουμε ριζικά το κοινωνικό συμβόλαιο που ισχύει σήμερα.

Ωστόσο, το τέλος της εργασίας, δηλαδή, ένας κόσμος χωρίς εργαζόμενους, δεν φαίνεται ως προοπτική, τουλάχιστον στο ορατό μέλλον, με βάση τα στοιχεία που διαθέτουμε σήμερα. Στην Ευρώπη και την Ελλάδα τα στοιχεία δείχνουν αύξηση των θέσεων απασχόλησης κατά τα

τελευταία 25 – 30 χρόνια, παρά το ότι οι ρυθμοί δεν είναι αρκούντως ικανοποιητικοί. Κατά την περίοδο αυτή σημειώθηκε αύξηση του ενεργού πληθυσμού της Ε.Ε. κατά 28 εκατομμύρια, ποσοστό αρκετά υψηλότερο από την αύξηση της απασχόλησης (8 εκατ.). Ωστόσο, η εποχή της αύξησης του πληθυσμού τελειώνει και προβλέπεται, ότι μετά το 2010 το εργατικό δυναμικό θα αρχίσει να μειώνεται και ίσως τότε η Ε.Ε. να υποχρεωθεί να αναθεωρήσει τη σημερινή περιοριστική μεταναστευτική της πολιτική. Μερικές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ήδη φθάσει σ' αυτό το σημείο (Ιταλία, ακολουθούν Ισπανία, Γερμανία).

Οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της απασχόλησης στην Ευρώπη, κατά το παρελθόν, οφείλονταν, κυρίως, στους εξής δύο λόγους:

1. 1. Στην αδυναμία αντιμετώπισης των μακροοικονομικών κρίσεων (1975, 1981–3, 1992–4). Λόγω των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας δεν μπορούσε να καλύψει την αύξηση του ενεργού πληθυσμού.
2. Στην αδυναμία εκσυγχρονισμού της αγοράς εργασίας (χαμηλή κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, ελλείμματα δεξιοτήτων, ανεπαρκής ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση – οι αμερικανικές εταιρείες παρέχουν κατάρτιση για το 34% του προσωπικού τους σε σύγκριση με το 16% των ευρωπαϊκών – έλλειψη ενημέρωσης και διαφάνειας, νομικά και διοικητικά προβλήματα, πολιτισμικοί και γλωσσικοί φραγμοί, ασυμβατότητα των ασφαλιστικών συστημάτων κλπ)

Απέναντι σε αυτά τα δύο μεγάλα προβλήματα σήμερα διαθέτουμε δύο πολύ ισχυρές και αξιόπιστες απαντήσεις: Πρώτον, την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και το κοινό νόμισμα, που δημιουργούν προϋποθέσεις σταθερότητας και περισσότερων επενδύσεων.

Δεύτερον τη νέα στρατηγική για την απασχόληση, όπως διατυπώθηκε στη Λισσαβόνα και επαναβεβαιώθηκε από όλα τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια που ακολούθησαν. Αντικειμενικός στόχος αυτής της στρατηγικής είναι να καταστήσει την Ε.Ε. την πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία παγκοσμίως, βασισμένη στη γνώση και την καινοτομία και ικανή να προωθήσει βιώσιμη ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και κοινωνική συνοχή. Η ταυτόχρονη προώθηση της οικονομικής μεταρρύθμισης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής αναμένεται να οδηγήσει σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης μέχρι το 2010, σύμφωνα πάντα με τους αισιόδοξους σχεδιασμούς της Λισσαβόνας, οι οποίοι ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης στις 23 και 24 Μαρτίου 2001. Εκεί, μεταξύ των άλλων, τέθηκε ως ενδιάμεσος στόχος για ολόκληρη την Ένωση, μέχρι τον Ιανουάριο του 2005 ο δείκτης απασχόλησης να φθάσει το 67% για το σύνολο, από 62% που είναι σήμερα και 57% για τις γυναίκες από το σημερινό 51%.

Σήμερα η Ε.Ε. βρίσκεται αντιμέτωπη με τις εξής μεγάλες προκλήσεις:

1. 1. Να μειώσει το χάσμα ανταγωνιστικότητας, γνώσης και πρόσβασης στην κοινωνία της πληροφορίας, που υπάρχει ανάμεσα στην Ε.Ε. και στις ΗΠΑ.
- 2. Να αποτρέψει τη δημιουργία μίας Ευρώπης δύο ταχυτήτων, με κράτη μέλη διαφορετικών επιπέδων ανταγωνιστικότητας που θα υποσκάπτουν την κοινωνική συνοχή.
- 3. Να προλάβει τη δημιουργία δύο αγορών εργασίας και δύο κοινωνιών στο εσωτερικό κάθε χώρας, όπου κάποιες

κατηγορίες θα είναι αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας και τα αγαθά της ανάπτυξης.

- 4. Να δώσει δυναμική απάντηση στις συνεχώς μεταβαλλόμενες αγορές εργασίας και στις διαρθρωτικές αλλαγές, μέσω της διασφάλισης της δια βίου εκπαίδευσης και της συνεχούς ανανέωσης της γνώσης και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Πώς απαντά η Ε.Ε. σε αυτές τις προκλήσεις;

Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό είναι στη κορυφή των προτεραιοτήτων της «Ατζέντας της Λισσαβόνας», για μια επιτυχή μετάβαση στην οικονομία της γνώσης. Στις κατευθύνσεις του 2001 για την Απασχόληση αυτό αντανakλάται σαφώς. Τα κράτη μέλη καλούνται να προωθήσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές για την δια βίου επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, ώστε:

- Να καταπολεμηθεί ο αναλφαβητισμός των νέων και των ηλικιωμένων, ο αριθμός εκείνων που εγκαταλείπουν το σχολείο και μέχρι το 2010 να μειωθεί στο μισό ο αριθμός των νέων 18 – 24 ετών που διαθέτουν μόνο δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Να αυξηθεί ο αριθμός των ενηλίκων 25 – 64 ετών που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Όλα τα σχολεία να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε πολυμέσα μέχρι το τέλος του 2001 και όλοι οι δάσκαλοι να εκπαιδεύονται στη χρήση των νέων τεχνολογιών μέχρι το τέλος του 2002.

Μια σειρά από άλλα μέσα, όπως τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το

Ε.Κ.Τ., καθώς και τα προγράμματα Λεονάρντο και Σωκράτης στοχεύουν στη δια βίου εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού της Ε.Ε. Ακόμη, προωθείται πρόγραμμα δράσης για την ενθάρρυνση της κινητικότητας των μαθητών και των ερευνητών, καθώς και πλαίσιο νόμου στο τομέα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε., ακριβώς όπως συμφώνησαν για την ΟΝΕ στην εκπλήρωση κάποιων κριτηρίων και στόχων, κατά τον ίδιο τρόπο συμφώνησαν πάνω σε μια κοινή στρατηγική για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή.

Η Ελλάδα, με τη λιγότερο ανεπτυγμένη αγορά διαδικτύου, έχει θέσει πολύ φιλόδοξους στόχους για τη περίοδο 2000-2006. Το Ελληνικό επιχειρησιακό πρόγραμμα για την «Κοινωνία της Πληροφορίας» είναι μοναδικό στην Ευρώπη, όσον αφορά την έκταση της χρηματοδότησής του (2,8 δις. ευρώ) και την κάλυψη όλων των τομέων της οικονομίας. Φαίνεται πως η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και οι επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό αποτελούν όρους εκ των ων ουκ άνευ για τη δημιουργία απασχόλησης και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ευρωπαϊκού μοντέλου κοινωνικής προστασίας.

Θα ήθελα όμως να κλείσω με την άποψη του Charles Leadbeater, όπως διατυπώνεται στο πολύ ενδιαφέρον βιβλίο του «Lining on Thin Air». "Η γνώση για τα συστήματα επικοινωνίας και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, για τα γονίδια και τον εγκέφαλό μας, τις δυνάμεις της φύσης και την αρχή του σύμπαντος μας κατακλύζει. Ωστόσο η αναδυόμενη, μέσα από αυτή τη γνώση νέα οικονομία, φαίνεται άδεια, χωρίς ψυχή, χωρίς αξίες που να εμπνέουν. Διαθέτουμε σήμερα πραγματισμό, ρεαλισμό και κυνισμό εν αφθονία. Χρειαζόμαστε όμως ένα πιο ελκυστικό, ουτοπικό όραμα για τη κοινωνία που θέλουμε. Όχι την ουτοπία της

τεχνολογίας, όπως τη ζωγράφισαν οι οπαδοί του θαυμαστού καινούργιου κόσμου... Η νέα οικονομία χρειάζεται ένα όραμα που να είναι καταρχήν κοινωνικό, πολιτισμικό και πολιτικό, όχι επιστημονικό και τεχνολογικό".